

Asia: VN/18505/2021

## **Hallituksen esitys eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi**

### **Kommentit esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista yleisesti**

#### **Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista**

Katsomme, että nykyiset henkilöllisyyden todentamisen ja vahvat digitaalisiin palveluihin tunnistautumisen järjestelmät riittävät hyvin kansalaisten tarpeisiin, eikä tarvetta erityisen digitaalisen henkilötodistuksen kehittämiseksi (jatkossa: digi-ID) ole.

Digi-ID liittyy uudenlaisen digitaalisen henkilöllisyysjärjestelmän kehittelyyn, johon Suomi osallistuu seitsemän muun valtion kanssa osana Digital Identity Working Group (DIWG) -työryhmää. Tästä ei mainita mitään lakiesityksen tarkastelussa.

<https://www.globalgovernmentforum.com/eight-countries-set-out-principles-for-the-future-of-digital-id/>

Digi-ID:n kehitystyö on ammentunut koronaepidemialla perustellusta valtioidenvälisen COVID-sertifikaattijärjestelmän rakentamisesta. Siten on odotettavissa, että digi-ID-järjestelmään tullaan liittämään mm. rokotusstatuksesta kertovia tietoja, jotka sitten säätelevät henkilön matkustamismahdollisuuksia tai mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintaan.

Keskeinen huolenaihe ylipäänsä on, että keskitettyyn henkilötunnistajärjestelmään voidaan jatkossa liittää erilaisia ominaisuuksia, joilla rajoitetaan yksilönvapautta. Uhkakuvana on kiinalaismallisen sosiaalisen luottoluokitusjärjestelmän kehittyminen. Siinä yksilön mahdollisuuksiin osallistua yhteiskunnan toimintaan vaikuttaa vaikkapa se, ovatko hänen mielipiteensä ”poliittisesti korrekkeja” vai onko hän esittänyt hallinnon kannalta kriittisiä näkemyksiä tai muutoin toiminut kulloistenkin normien vastaisesti. Vrt.

”Kiina alkaa pisteyttää kansalaisia ja yrityksiä – oluen ostamisesta ropisee miinuksia”

<https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000006583034.html>

Lakiesityksessä ei ole tuotu esille lainkaan huolta siitä, että sitä voitaisiin tulevaisuudessa alkaa käyttää perustuslaissa taattujen yksilön oikeuksien ja vapauksien rajoittamisen ja syrjinnän välineenä. Luonnosteltu keskitetty järjestelmä antaa ennennäkemättömät mahdollisuudet rajoittaa yksilöiden vapauksia ja toimintamahdollisuuksia ”kuuliaisuuden” puutteen perusteella. Sellaisen käyttöönotto olisi askel totalitaarisen valvontayhteiskunnan suuntaan.

Peruskysymys siis on: kun luodaan digitaalinen, täydellisen valvonnan mahdollistava teknologinen infrastruktuuri, miten voidaan varmistaa (vai voidaanko ylipäätään varmistaa), ettei sitä missään olosuhteissa aleta käyttää ihmisten totalitaariseen valvontaan ja alistamiseen?

Vaikka esityksessä todetaan, että digitaalinen henkilöllisyystodistus, ulkomaalaisen digitaalinen asiointiväline ja luonnollisen henkilön tunnistusväline olisivat otettavissa käyttöön vapaaehtoisesti, on täysin mahdollista, että rakennetun järjestelmän vapaaehtoinen käyttö muutetaan tulevaisuudessa pakolliseksi. Toisaalta on mahdollista, että vapaaehtoisuus jää, mutta muuttuu de facto näennäiseksi, kuten monien henkilöiden kohdalla kävi ”vapaaehtoisen” koronainjektion tapauksessa työskentely- ja muiden mahdollisuuksien supistuessa ilman injektioita.

Sitä, miten digi-ID:n vapaaehtoisuuteen liittyvä luonnollisen henkilön tunnistusväline toteutettaisiin, ei esityksessä ole tarkemmin hahmoteltu. Siinä ei myöskään kerrota, että valmistelun aikana olisi kuultu eri sidosryhmiä, mitä voidaan pitää puutteellisena lainvalmisteluna. Kaiken kaikkiaan esitystä on työstetty kaikessa hiljaisuudessa ilman kansalaiskeskustelua, mikä ei ole hyväksyttävää näin laajan, jokaista Suomessa asuvaa ja oleskelevaa ihmistä koskevan hankkeen ollessa kyseessä.

On myös erikoista, ettei esityksessä käsitellä asioinnin jatkuvuuden kannalta tilannetta, jossa henkilö haluaa vaihtaa mobiilipäätelaitteen, kadottaa sen tai se rikkoutuu, sen akku tyhjenee, tietoliikenneyhteydet eivät toimi tai muuta vastaavaa. Entä jos mobiilipäätelaite varastetaan? Myöskään identiteettivarkauksien mahdollisuutta ja vaikuttavuutta digi-ID:hen keskitetyn yksilöä koskevan datan myötä ei käsitellä lainkaan. Monien käytännön tietoturvariskien käsittely loistaa poissaolollaan.

Edellä kuvatuilla perusteilla emme voi hyväksyä lakiesitystä.

## **Kommentit digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta**

-

**Kommentit ulkomaalaisen digitaalisesta asiointivälineestä**

-

**Kommentit luonnollisen henkilön tunnistusvälineestä**

-

**Kommentit ehdotetusta toimintamallista ja viranomaisten tehtävistä palveluiden tuottajina**

-

**Esitysluonnokseen sisältyvät säädösehdotukset ja niiden perustelut**

**Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti**

-

**Kommentit ehdotuksesta Digi- ja väestötietoviraston digitaalisen henkilöllisyyden palveluista annettavaksi laiksi**

-

**Kommentit ehdotuksesta digitaalisesta henkilöllisyystodistuksesta annettavaksi laiksi**

-

**Kommentit muuhun ehdotettavaan lainsäädäntöön**

-

**Kommentit henkilötietojen käsittelyä koskevista sääntelyratkaisuksista sekä tietosuojaa koskevista kysymyksistä**

-

**Kommentit esityksen perustuslakia ja säätämisyjärjestystä koskevista kysymyksistä**

-

**Kommentit esityksessä esitetystä alustavasta kilpailuoikeudellisesta arviosta**

-

**Kommentit muista esitykseen ja sen valmisteluun liittyvistä oikeudellisista kysymyksistä**

-

**Vaikutusten arviointi**

**Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti**

-

**Kommentit taloudellisista vaikutuksista**

-

**Kommentit vaikutuksista viranomaisten toimintaan**

-

**Kommentit muista yhteiskunnallisista vaikutuksista ja ympäristövaikutuksista**

-

**Millaisia vaikutuksia ehdotetulla sääntelyllä olisi oman organisaationne tai toimialanne näkökulmasta?**

-

**Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)**

**Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määrärahaveikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisulla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.**

-

**Kiellettyä valtiontukea ja kilpailuneutraliteettia koskevia kysymyksiä on käsitelty valmistelun aikana, mutta näitä kysymyksiä ei ole kyetty arvioimaan tyhjentävästi. Miten arvioisitte näitä kysymyksiä ja miltä osin esitettyä arviota olisi erityisesti tarkennettava? Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksilla olevan kilpailulle sekä olemassa olevien että tulevaisuudessa kehittyvien palveluiden näkökulmasta?**

-

**Vastaavatko suunnitellut ratkaisut asiointipalveluiden tarpeeseen?**

-

**Miten arvioitte ehdotusten vaikuttavan tunnistuksen hyödyntäjien toimintaan, esimerkiksi asiointipalveluiden tarjoajiin? Onko ehdotuksella vaikutuksia esimerkiksi sähköisen tunnistamisen käyttöön, liiketoiminnan kannattavuuteen tai investointien tarpeeseen?**

-

**Millaisia teknisiä toteutuksia tai hankintoja digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen hyödyntäminen osaltanne tai toimialallanne edellyttäisi sähköisessä ja/tai käyntiasioinnissa? Miten tämä vertautuu tunnistuspalveluiden ostoon luottamusverkoston toimijoilta?**

-

**Mitä vaikutuksia digitaalisen henkilöllisyystodistuksen ja/tai ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tarjoamisella yksityisen sektorin käyttöön on nykyiseen tunnistuspalveluiden hankintaan luottamusverkoston palveluntarjoajilta?**

-

**Onko esityksellä vaikutuksia uusien yksityisen sektorin tunnistusvälineiden tai -palveluiden tarjonnan syntymiseen luottamusverkostossa tai sen ulkopuolella?**

-

**Millä tavoin arvioitte esitettyjen ratkaisujen vaikuttavan nykyisten vahvan sähköisen tunnistamisen palveluntarjoajien liiketoimintaan? Onko tähän vaikutusta sillä, missä määrin ja kuinka kauan palveluntarjoajille maksettaisiin tunnistustapahtumista julkisen sektorin palveluihin tai sillä, onko digitaalinen henkilöllisyystodistus luottamusverkostotoimijoiden hyödynnettävissä maksutta?**

-

**Millä tavoin arvioitte ehdotusten vaikuttavan ulkomaisiin yrityksiin ja asiointipalveluihin?**

-

**Miten esitetyt ratkaisut ja ehdotettava sääntely vastaavat erityisryhmien tarpeisiin erilaisissa asiointitilanteissa? Onko yhdenvertaisuus otettu riittävästi huomioon?**

-

**Arvioitteko, että hankkeessa esitetty ratkaisu parantaa alle 15-vuotiaiden mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin? Mahdollistavatko ratkaisut sen, että asiointipalvelut voivat halutessaan huomioida palvelussaan henkilön iän? Onko alaikäisten asiointimahdollisuuksien mahdollisella laajenemisella vaikutuksia asiointipalveluiden tuottamiseen?**

-

**Millä tavoin arvioitte, että esitys vaikuttaa ulkomaalaisten henkilöiden mahdollisuuksiin käyttää asiointipalveluita Suomessa tai ennen maahan saapumista? Millaisia vaikutuksia esityksellä on työntekijöiden liikkuvuuteen?**

-

**Onko tietoturvallisuutta ja tietosuojaa koskevat kysymykset mielestänne otettu riittävästi huomioon esitetyissä ratkaisuissa ja ehdotetussa sääntelyssä?**

-

**Muut kommentit**

-

